

LIIKENNE 12

Valtakunnallinen
liikennejärjestelmä-
suunnitelma



LIIKENNE- JA
VIESTINTÄMINISTERIÖ

Suunnitelman tavoitteiden valmistelu

3.12.2019

Suunnitelman sisältämät kokonaisuudet



1. Liikennejärjestelmän nykytila ja toimintaympäristön muutokset
2. Liikennejärjestelmän kehittämisen yhteiskunnalliset päämäärät ja suunnitelman tavoitteet
3. Toimenpideohjelma (valtio ja kunnat)
4. Valtion rahoitusohjelma
5. Yhteenvedo vaikutusten arvioinnista
6. Suunnitelman seuranta ja jatkuvan valtakunnallisen liikennejärjestelmätyön organisointi
7. Evästyksiä seuraavalle suunnittelukierrokselle

Suunnittelun eteneminen



Yhteiskunnalliset päämäärät (VNS 8/2018 vp)



**Ilmastonmuutoksen
torjunta**



**Suomen kilpailukyvyn
edistäminen**



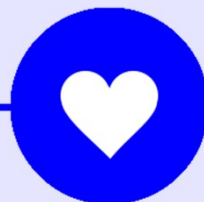
**Alueiden elinvoima ja
saavutettavuus**

Laissa määritellyt tavoitteet



Toimivuus

Liikennejärjestelmä edistää liikkumisen ja kuljetusten toimivuutta



Turvallisuus

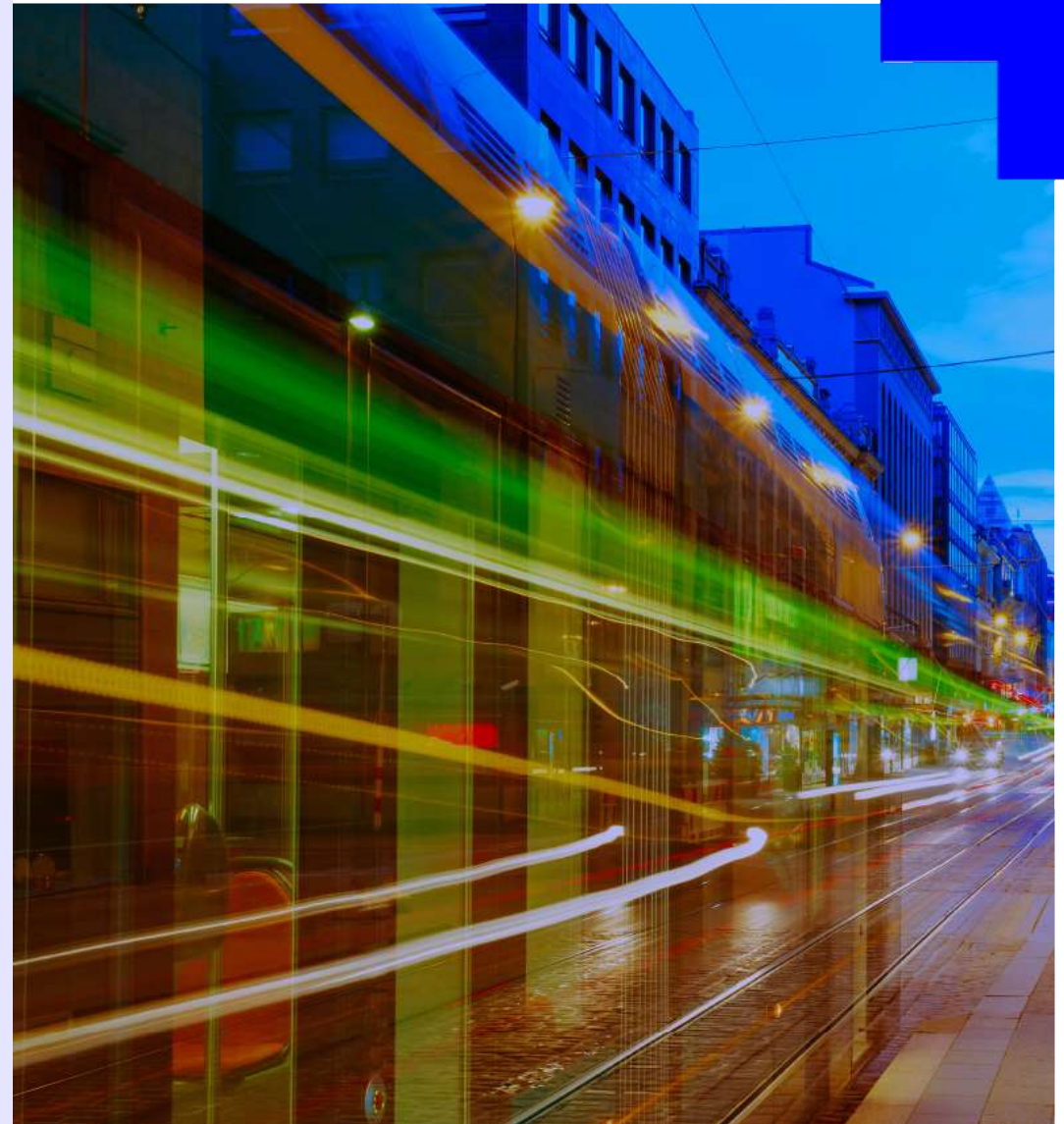
Liikennejärjestelmä mahdollistaa turvalliset matka- ja kuljetusketjut



Kestävyys

Liikennejärjestelmä on ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä

Suunnitelman tavoitteet ja niiden valmistelu



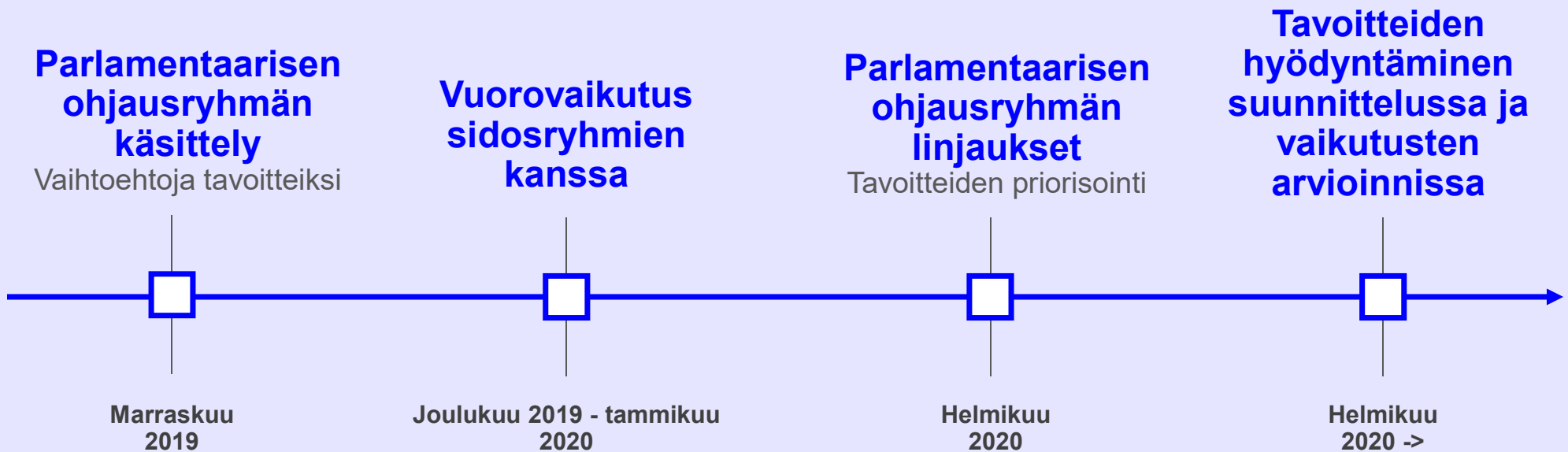
Millaisia tavoitteiden tulisi olla?

- Suunnitelman tavoitteilla kuvataan, mitä muutoksia ja vaikutuksia suunnitelman halutaan tuottavan yhteiskuntaan liikennejärjestelmän kehittämisen kautta.
- Valtakunnallinen liikennejärjestelmä-suunnitelma on strateginen suunnitelma – strategisuuden aikaansaamiseksi
 - Tavoitteita oltava **rajallinen määrä** - edellyttää tavoitteiden tärkeyttä koskevien valintojen tekemistä
 - Tavoitteiden oltava mahdollisimman **täsmällisiä**, että niillä on vaikutusta

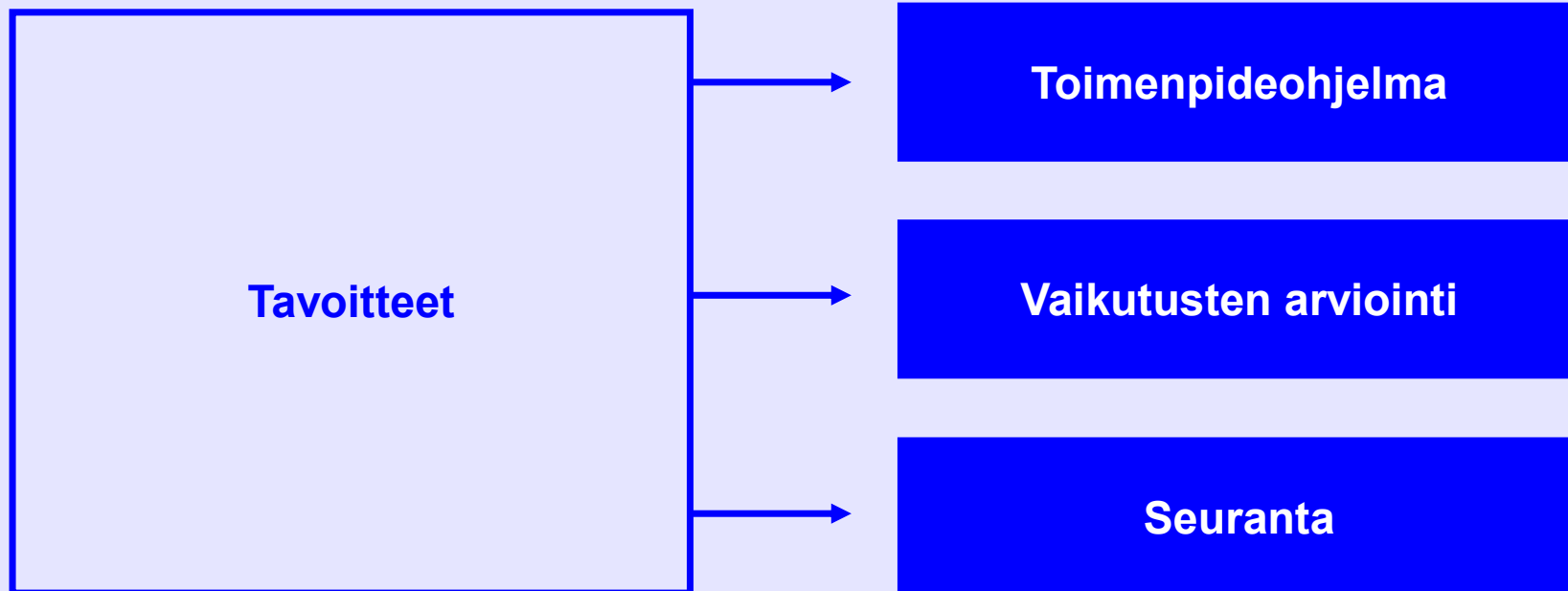
toimenpideohjelman valmisteluun.

- Olennaista on löytää sopiva mittakaava keskittyen valtakunnallisesti merkittäviin asioihin.
- Tavoitteet koskevat suunnitelmakautta (2021-2032).

Tavoitteiden valmisteluprosessi



Suunnitelman tavoitteiden rooli



Tavoitteissa huomioidaan toimintaympäristön muutokset

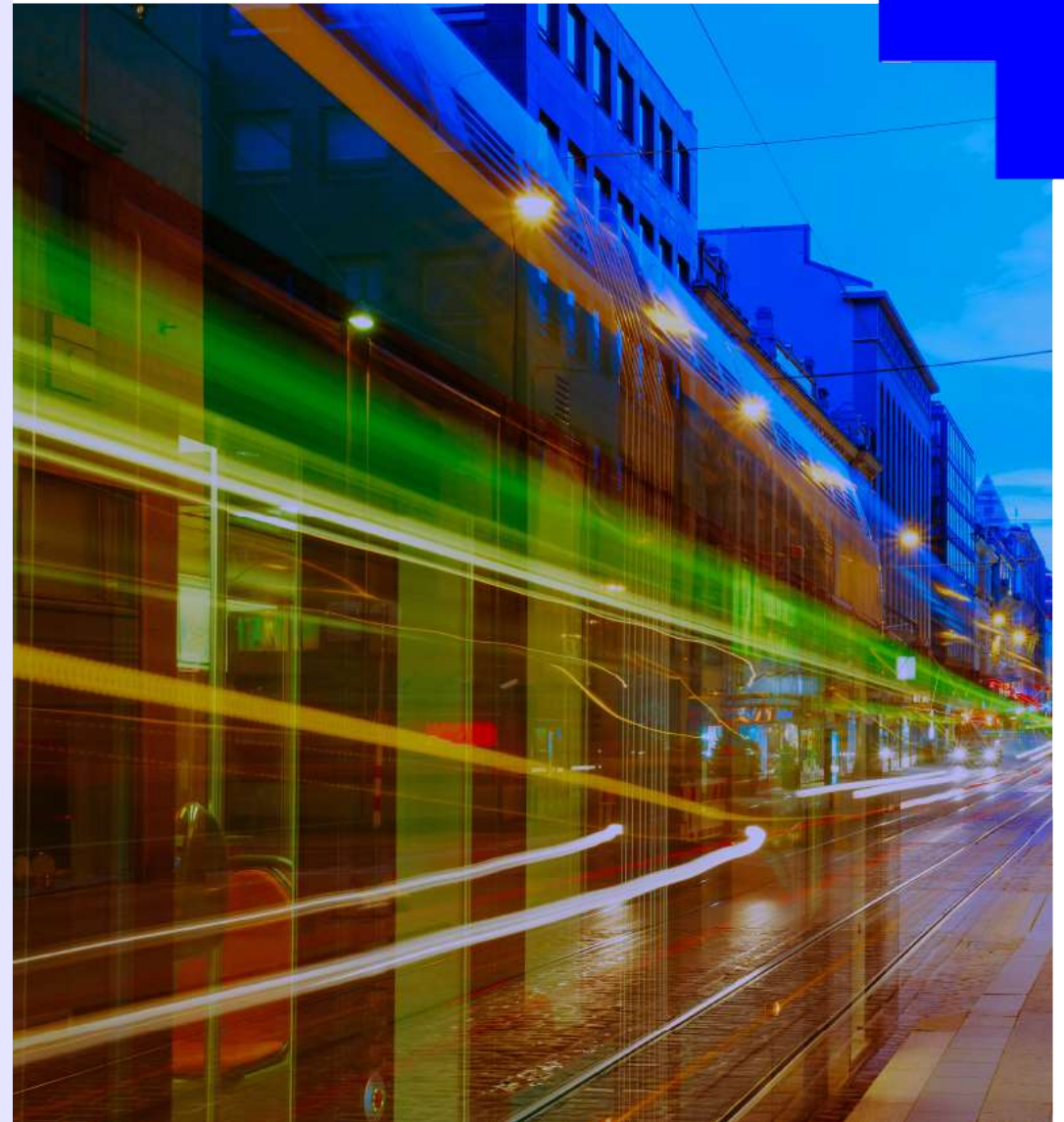


- Nykyinen kehitys ei riitä liikenteen päästö-
vähennystavoitteen saavuttamiseen.
- Asiakkaiden tarpeet ja liikennejärjestelmän
palvelutaso eivät kaikilta osin kohtaa.
- Turvallisuustilanne vaihtelee liikennemuoto-
kohtaisesti: tieliikenteen turvallisuudessa
eniten kehitettävää.
- Kaupungistuminen jatkuu edelleen korostaen
toimenpiteitä, jotka kohdistuvat tiivistyville
kaupunkiseuduille. Toisaalta teollisuuden
tarpeet kohdistuvat laajemmin ympäri maan.
- Myös teknologinen murros tulee muuttamaan
toimintaympäristöä merkittävästi.
- Saavutettavuutta alueiden sisällä kannattaa
tarkastella valtakunnallisesta näkökulmasta
ja osana alueiden välistä saavutettavuutta
- Kansainvälinen saavutettavuudella
valtakunnallista merkitystä ja se on
olennainen erityisesti elinkeinoelämän
kilpailukyvyn kannalta

Tavoitteiden toteuttamisesta

- Tavoitteet ohjaavat suunnitelman toimenpiteiden valintaa.
- Rahoituksen rajallisuudesta johtuen kaikkien tavoitteiden täysimääräinen toteuttaminen ei todennäköisesti mahdollista. Tämän vuoksi tarvitaan valintoja siitä, mihin suunnitelmassa keskitytään.
- Esimerkiksi:
 - Päästövähennys- ja turvallisuustoimenpiteet eivät välttämättä yhdensuuntaisia liikennejärjestelmän saavutettavuustavoitteiden kanssa
 - Tarpeisiin nähden liian korkea liikenneverkon palvelutaso lisää kustannuksia eikä ole yhteiskuntataloudellisesti tehokasta
 - Tarpeisiin nähden liiallinen joukkoliikenteen tarjonta lisää päästöjä, jos matkustajia ei ole, eikä ole yhteiskuntataloudellisesti tehokasta

Tavoiteaihioita



Valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman tavoiteaihiota



1/8 Työmarkkina-alueiden toimivuutta kehitetään kaupunkiseutujen välistä saavutettavuutta parantamalla.

2/8 Suomen kansainvälinen saavutettavuus paranee.

3/8 Kuljetusten tehokkuus ja toimintavarmuus paranevat.

4/8 Työpaikkojen ja palveluiden saavutettavuus kestäväillä kulkumuodoilla paranee ja henkilöautosuoritteen kasvu taittuu kaupunkiseuduilla.

5/8 Tieliikenteen turvallisuus paranee kohti muiden liikennemuotojen turvallisuustasoa ja EU:n nollaskenaariota.

6/8 Liikennejärjestelmän yhteiskuntataloudellinen tehokkuus paranee.

7/8 Kestävien kulkumuotojen osuus kasvaa ja liikenteen kasvihuonekaasupäästöt vähenevät kohti kansallista liikenteen päästövähennystavoitetta.

8/8 Liikennejärjestelmä mahdollistaa keskeisen tiedon hyödyntämisen ja uusien teknologioiden käytön täysimääräisesti.

Työmarkkina-alueiden toimivuutta kehitetään kaupunkiseutujen välistä saavutettavuutta parantamalla

- Taloudellisen tuottavuuden ja liikennejärjestelmän välinen suhde perustuu yritysten välisen saavutettavuuden parantumiseen sekä työmarkkinoiden tehokkaampaan toimintaan.
- Työmarkkina-alueiden toimivuus on riippuvainen liikennejärjestelmän tehokkuudesta. Laajempi työmarkkina-alue mahdollistaa työmarkkinoiden tehokkaamman toiminnan mm. edistämällä työntekijöiden ja yritysten kohtaantoa.

Suomen kansainvälinen saavutettavuus paranee

- Kansainvälisellä saavutettavuudella tarkoitetaan yhteyksiä Suomesta ulkomaille, esimerkiksi yhteyksiä kansainvälisen tavara- ja henkilöliikenteen solmupisteisiin ja niiden palveluiden toimivuutta, sekä yhteyksiä muualta maailmasta Suomeen.
- Viennistä noin 90 % ja tuonnista noin 80 % kuljetetaan meritse. Suomi on kaukana keskeisistä markkinoista ja maan sisäiset kuljetusmatkat voivat olla pitkiä, minkä takia kuljetuskustannusten merkitys yritysten kilpailukyvyllä on merkittävä.
- Kansainvälinen saavutettavuus on tärkeä globaaleilla markkinoilla toimivien yritysten toimintaedellytys.
- Suomen sisäisten yhteyksien toimivuus myös tärkeää kansainvälisen saavutettavuuden kannalta.

Kuljetusten tehokkuus ja toimintavarmuus paranevat

- Tavoite tukee elinkeinoelämän toiminta- ja kilpailukykyä sekä yritysten logistiikkakustannusten hallintaa. Kuljetusten tehokkuus on keskeinen kustannustekijä yrityksille. Tavoitteessa keskitytty kuljetuksiin, koska niihin voidaan valtakunnallisella liikennejärjestelmäsuunnitelmalla vaikuttaa.
- Globaali liiketoiminta asettaa edellytykset toimitusten täsmällisyydelle ja luotettavuudelle.
- Kuljetusten tehostamisella on myös liikenteen päästöjä vähentävä vaikutus.

Työpaikkojen ja palveluiden saavutettavuus kestävillä kulkumuodoilla paranee ja henkilöautosuoritteiden kasvu taittuu kaupunkiseuduilla



- Kestävät kulkumuodot tärkeitä liikenteen päästövähennystavoitteen saavuttamisessa. Ilman henkilöautoliikenteen kasvun taittamista liikenteen päästövähennystavoitetta ei pystytä täyttämään.
- Mahdollisuudet lisätä kestävien kulkutapojen käyttöä painottuvat kaupunkiseuduille, joilla väestötiheys tukee esimerkiksi julkisen henkilöliikenteen korkean palvelutason järjestämistä.
- Kaupunkiseuduilla ongelmaksi muodostuu tulevaisuudessa myös kaupunkitilan rajallisuus. Liikenteen sujuvuus paranee, jos liikenteen kasvu onnistutaan ohjaamaan

muihin liikennemuotoihin kuin henkilöautoihin. Ruuhka on ruuhkaa sähköautoissakin, ja siitä aiheutuu kustannuksia. Myös elinympäristön houkuttelevuus kasvaa.

Tieliikenteen turvallisuus paranee kohti muiden liikennemuotojen turvallisuustasoa ja EU:n nollaskenaariota



- Tammi-syyskuussa 2019 tieliikenteessä kuoli 168 ja loukkaantui 3 808 ihmistä. Liikennekuolemien väheneminen on ollut puolittamistavoitteen nähden liian hidasta.
- Rautatie-, lento- ja meriliikenteessä turvallisuustaso on jo korkealla tasolla.
- Onnettomuuksien väheneminen vähentää myös häiriöiden määrää, pienentää liikkumiselle ja kuljetuksille aiheutuvia viiveitä ja parantaa järjestelmän toimintavarmuutta.
- Etenkin kävelijöiden ja pyöräilijöiden kokema turvattomuuden tunne rajoittaa liikkumista ja kaventaa erityisesti lasten ja ikäihmisten omatoimista liikkumista.

Liikennejärjestelmän yhteiskunta- taloudellinen tehokkuus paranee



- Ollakseen tehokkaita infrastruktuurien ja liikennepalvelujen tulee tuottaa yhteiskunnalle ja talousjärjestelmälle mahdollisimman suuri hyöty mahdollisimman alhaisin resurssikustannuksin ja ulkoisin haitoin.
- Liikennejärjestelmän yhteiskuntataloudellinen tehokkuus paranee, kun:
 - matkustamiseen ja kuljettamiseen kuluva aika ja rahalliset kustannukset vähenevät (suhteellisesti)
 - liikenneonnettomuudet ja onnettomuuskustannukset vähenevät (suhteellisesti)
 - matkustamisen ja kuljettamisen aiheuttamat ympäristöhaitat vähenevät (suhteellisesti)
 - infrastruktuurien ja liikennepalvelujen tarjonnan kustannustehokkuus paranee.
- Tehokkuuden arviointi on kokonaisuutena ja osatekijöittäin aina suhteellisesti sidoksissa liikenteen kokonaisvolyymiin ja talousjärjestelmän kokonaistuotokseen.
- Yhteiskuntataloudellinen tehokkuus sisältää valtion 20 mrd. euron väyläomaisuudesta huolehtimisen tarkoituksenmukaisella ja järkevällä tavalla. Huonokuntoinen väyläomaisuus tuottaa ylimääräisiä kustannuksia väylänpitäjälle eli valtiolle sekä sen käyttäjille. Sama koskee muuta väyläverkkoa.
- Kestävä yhdyskuntarakenne edesauttaa yhteiskuntataloudellisesti tehokkaan joukkoliikenteen järjestämistä, mikä edesauttaa koko liikennejärjestelmän tehostamista tuotannon mittakaavahyötyjä hyödyntämällä

Kestävien kulkumuotojen osuus kasvaa ja liikenteen kasvihuonekaasupäästöt vähenevät kohti kansallista liikenteen päästövähennystavoitetta



- Ilmastonmuutoksen hillintä on eräs keskeisimmistä ihmiskunnan haasteista nyt ja lähitulevaisuudessa.
- Kansallisen ilmastopolitiikan tavoitteena vähentää liikenteen kasvihuonekaasupäästöjä 50 % vuoden 2005 tasosta vuoteen 2030 mennessä. Hallitusohjelman tavoitteena hiilineutraali Suomi 2035 mennessä. Suurin liikenteen päästövähennyspotentiaali on tieliikenteessä.
- EU:n päästövähennysvelvoite on Suomea sitova. Luo myös mahdollisuuksia.
- Päästövähennysten saavuttamiseksi tarvitaan monipuolinen keinovalikoima (liikennejärjestelmän energiatehokkuus, liikennevälineiden energiatehokkuus ja fossiilisten polttoaineiden korvaaminen). Tiekartta kohti fossiilitonta liikennettä valmisteilla.
- Valtakunnallisessa liikennejärjestelmäsuunnitelmassa pääpaino siinä, että luodaan vaihtoehtoja henkilöautoilulle siellä, missä se on mahdollista. Edistetään siirtymää kohti kestävämpiä tapaa liikkua.

Liikennejärjestelmä mahdollistaa keskeisen tiedon hyödyntämisen ja uusien teknologioiden käytön täysimääräisesti



- Tulevaisuuden liikennejärjestelmälle asetettujen tavoitteiden saavuttaminen ei nykyisin käytössä olevin keinoin ole mahdollista.
- Lähitulevaisuudessa keskeinen merkitys on tiedon nykyistä huomattavasti parempi jakaminen ja hyödyntäminen. Tiedon avulla voidaan muun muassa optimoida reittejä ja kapasiteetteja.
- Liikenteen automaatio vaikuttaa myös ihmisten ajankäyttöön ja elinympäristöjen muutokseen.
- Koska automaatio etenee vaiheittain ottamalla käyttöön yhä enemmän kuljettajaa tukevia järjestelmiä, suuri osa automaation hyödyistä saavutetaan, vaikka täysin kuljettajaton liikennejärjestelmä ei toteutuisikaan. Kuljettajaa tukeva automaatio vähentää onnettomuuksia ja lieventää niiden seurauksia, mutta ei välttämättä lisää liikenteen sujuvuutta.
- Liikenteen automaatio kohdistanee pidemmällä aikavälillä kehitystarpeita myös fyysiseen liikenneinfrastruktuuriin ja tiedonsiirtoverkkoihin.

Mitä seuraavaksi?

- LVM käy sidosryhmien kanssa keskusteluja tavoiteaihoista joului-tammikuussa.
- Sidoryhmäkeskustelujen tulokset tuodaan tiedoksi parlamentaariseen ohjaryhmälle ja yhteistyöryhmälle.
- Parlamentaarinen ohjaryhmä linjaa (helmikuussa 2020) sihteeristön esityksen pohjalta muutaman erityisen tärkeän avaintavoitteen, jotka huomioidaan toimenpideohjelman valmistelussa.



Kysymyksiä keskustelun pohjaksi

- Onko tavoiteaihoissa tunnistettu valtakunnallisen liikennejärjestelmän kehittämisen kannalta oikeat asiat?
- Mitkä tavoiteaihiot ovat mielestänne erityisen tärkeitä?

Valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman tavoiteaihiota



1/8 Työmarkkina-alueiden toimivuutta kehitetään kaupunkiseutujen välistä saavutettavuutta parantamalla.

2/8 Suomen kansainvälinen saavutettavuus paranee.

3/8 Kuljetusten tehokkuus ja toimintavarmuus paranevat.

4/8 Työpaikkojen ja palveluiden saavutettavuus kestäväillä kulkumuodoilla paranee ja henkilöautosuoritteen kasvu taittuu kaupunkiseuduilla.

5/8 Tieliikenteen turvallisuus paranee kohti muiden liikennemuotojen turvallisuustasoa ja EU:n nollaskenaariota.

6/8 Liikennejärjestelmän yhteiskuntataloudellinen tehokkuus paranee.

7/8 Kestävien kulkumuotojen osuus kasvaa ja liikenteen kasvihuonekaasupäästöt vähenevät kohti kansallista liikenteen päästövähennystavoitetta.

8/8 Liikennejärjestelmä mahdollistaa keskeisen tiedon hyödyntämisen ja uusien teknologioiden käytön täysimääräisesti.